

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI**

TASDIQLAYMAN

Tashkent tibbiyot akademiyasi o'quv
ishlari bo'yicha prorektori, professor
Sh. A. Boyumuradov

2023-y.

**"Bo'g'im sindromi bilan kechadigan
kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari"
mavzuli malaka oshirish kursi o'quv dasturi**

(o'qish muddati – 72 kredit)

Toshkent - 2023

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI

MINISTRY OF HEALTH OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN
TASHKENT MEDICAL ACADEMY

100109, Toshkent sh., Farobiy ko'chasi -2-uy. Tel.: (+998-78) 150-78-25, (+998-71) 214-83-11 Fax: (+998 78) 150 78 28
Website: www.tma.uz, e-mail: info@tma.uz

2023 yil "3" iyun

01-04220 - son

**Toshkent tibbiyot akademiyasi Ilmiy kengashining 2023-yil 31-maydag'i
11-sonli bayonnomasidan ko'chirma**

Ilmiy kengash raisi t.f.d., professor A.K.Shadmanov

Ilmiy kotib: t.f.d., professor G.A.Ismailova

Qatnashdilar: kengash a'zolari (71 kishi)

Kun tartibi:

4. O'quv, o'quv-uslubiy qo'llanmalar, monografiya va uslubiy tavsiyanomalar tasdig'i.

ESHITILDI:

Toshkent tibbiyot akademiyasi O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i F.X.Azizova so'zga chiqib, Vrachlar malakasini oshirish kafedrasi katta o'qituvchisi Sh.S.Gulyamova tomonidan o'zbek tili lotin alifbosida tayyorlagan «Bo'g'im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari» nomli (72-kredit soat) malaka oshirish o'quv dasturi bilan Ilmiy kengash a'zolarini tanishtirdi va tasdiqlash uchun ovozga qo'ydi.

QAROR QILINDI:

Toshkent tibbiyot akademiyasi Vrachlar malakasini oshirish kafedrasi katta o'qituvchisi Sh.S.Gulyamova tomonidan o'zbek tili lotin alifbosida tayyorlagan «Bo'g'im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari» nomli (72-kredit soat) malaka oshirish o'quv dasturi tasdiqlansin.

Ilmiy kotib

G.Ismailova

1.KIRISH

1.1.Maqсад: Oilaviy tibbiyat amaliyotida yurituvchi oilaviy shifokorlar bilimlarini zamonaviy, innovatsion, isbotlangan tibbiyat tamoyillariga asoslangan xalqaro ilmiy-amaliy ma`lumotlar bilan ularning malakaviy xarakteristikasiga mos holda oshirish.

1.2.Vazifalar: Mavzuli malaka oshirish o‘quv jarayonini modulli tibbiy ta`lim tamoyili bo‘yicha, zamonaviy, innovatsion, isbotlangan tibbiyatga asoslangan xalqaro ilmiy-amaliy ma`lumotlarni davlat talablariga mos holda tuzilgan o‘quv dasturi bo‘yicha tizimli tashkillashtirish va birlamchi tibbiy-sanitariya yordami muassasalarida ko‘rsatiladigan profilaktik, tashxislash va davolash uchun kerakli amaliy ko‘nikmalarni mustaqil qo‘llashga tayyorgarlikni shakllantirish.

1.3.Ta`lim oluvchilar kontingenti: Oilaviy shifokorlik punktlari, qishloq uchastka shifoxonalar, oilaviy poliklinikalar, ko‘p tarmoqli markaziy poliklinikalar oilaviy shifokorları va boshqa, o‘z bilimini oilaviy tibbiyat bo‘yicha takomillashtirishni rejalashtirgan poliklinik shifokorlar.

1.4.“Bo‘g‘im sindromi bilan kechadigan kasallikkarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari” moduli bo‘yicha mavzuli malaka oshirish dasturini egallah natijasida takomillashtirilishi (yangilanishi) lozim bo‘lgan kasbiy kompetentsiyalar ushbu mutaxassislikning malakaviy xarakteristikasiga mos ravishda amalga oshiriladi.

Umumiy kompetentsiyalar: Sog`lijni saqlash tizimida revmatologik kasallikkarning asosiy klinik belgilari va ularni oldini olish, kasallikkarni erta aniqlash, davolash va bemorlarni dispanser kuzatuvi. Shifokorga biriktirilgan aholini profilaktik tibbiy ko‘riqdan yuqori malakali o‘tkazish. BTSYO muassasalarida asosiy, yangi tibbiy hujjatlarni to‘g`ri olib borish. Tibbiy-ijtimoiy va hamkorlik faoliyati olib borish, kelishmovchiliklarni hal etish, hamkasabalar, patsientlar va ularning yaqinlari bilan to‘g`ri muloqot qilish.

1.5. Dasturning dolzarblii

Oilaviy shifokorlarni malakasi oshirish aholiga hozirgi davr talablariga mos ravishda zamonaviy, malakali sifatli tibbiy xizmat ko‘rsatishni ta`minlaydi.

Sog`lijni saqlash tizimining butun dunyo bo‘yicha rivojlanish tajribasi shuni ko‘rsatadiki, aholiga sifatli profilaktik yordam ko‘rsatuvchi yuqori malakali oilaviy shifokorlar, terapevtlar va pediatrlardan tashkil topgan samarali oilaviy tibbiyat amaliyoti ixtisoslashtirilgan yordamni kuchaytirishdan ko‘ra iqtisodiy foydaliroqdir.

Oilaviy shifokorlar (OSh) aholiga yoshi, jinsi yoki kasallik turidan qat`iy nazar, keng ko‘lamli va uzluksiz tibbiy yordam ko‘rsatish uchun oilaviy tibbiyat faniga mos keluvchi asosiy bilim va ko‘nikmalarni egallagan bo‘lishi lozim. OShning asosiy vazifalari – aholining salomatligini saqlash, sog`lom turmush tarzini targ`ib qilish va kasallikkarni oldini olishdir. Profilaktik, davolash va palliativ yordam oila va jamiyat uchun o‘tkazilib, uni patsient hayotining jismoniy, ruhiy, ijtimoiy va madaniy tomonlarini hisobga olgan holda, sog`lijni saqlashning boshqa soha mutaxassislari bilan hamkorlikda olib boriladi. Bularidan, poliklinik tizimdagagi shifokorlarning xissasi

kattadir. Mutaxassis tomonidan egallangan bilimlarning deyarli yarmisi, u o‘z bilimini oshirmasa, xar besh yilda eskirish tendentsiyasiga egaligini bilgan holda, OShlar patsient uchun samarali, xavfsiz va qulay bo‘lgan malakali tibbiy yordam ko‘rsatishi uchun o‘zining bilim va ko‘nikmalarini doimo, tizimli ravishda oshirib borishi lozim.

“Bo‘g`im sindromi bilan kechadigan kasallikkarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari” moduli bo‘yicha mavzuli malaka oshirish kursi o‘quv dasturi oilaviy shifokor punktlari, qishloq va shahar oilaviy poliklinikalari, ko‘p tarmoqli markaziy poliklinikalar terapevtlari, oilaviy shifokorlari va boshqa, o‘z bilimini revmatologik kasallikklar bo‘yicha takomillashtirishni rejalan poliklinik shifokorlar uchun mo‘ljallangan bo‘lib, suyak-mushak tizimi kasallikkari bo‘yicha bilimlari va ko‘nikmalarini mutaxassislikning malakaviy talablariga mos ravishda oshirishiga qaratilgandir.

O‘quv dasturining dolzarbligi amaliyotga asoslangan va muammolarga yo‘naltirilgan yondoshuv asosida amaliy tibbiy yordamning zamonaviy ehtiyojlaridan kelib chiqib, o‘quv materiallari va jarayonlar O‘zbekiston Respublikasi Sog`liqni saqlash tizimining va mutaxassislikning o‘ziga xos kasbiy ehtiyojlariga qaratilgan. Dastur asosiy va eng yangi adabiyotlardan, chet el olimlarining tarjima qilingan adabiyotlaridan, milliy va jahon standartlari asosida tuzilgan me`yoriy hujjatlardan, shu bilan bir qatorda, birlamchi tibbiy-sanitariya yordami doirasidagi me`yoriy hujjatlar asosida tuzildi. Bular quyidagilardir:

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 06.05.2019 yildagi PQ-4310, “Tibbiyot va Farmasevtika ta’limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” qarori,

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 07.04.2020 yildagi PQ-4666, “Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzlusiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora tadbirlari to‘g‘risida” qarori

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 27.09.2017 yildagi № 769-sonli “Tibbiy kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori;

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 13.09.2017 yildagi № 718-sonli “Birlamchi tibbiy-sanitariya yordami muassasalarida tibbiy xizmatlar sifatini yaxshilashga, o‘tkazilayotgan profilaktika tadbirlarining samaradorligi uchun mas’uliyatni oshirishga doir qo‘srimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”,

O‘zbekiston Respublikasi Sog`liqni saqlash vazirligining 2020-yil 15.06. N160 Buyrug‘i “Tibbiy-sanitariya va farmasevtika kadrlarining uzlusiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish bo‘yicha meyoriy hujjatlarni yanada takomillashtirish to‘g‘risida”,

O‘zbekiston Respublikasi Sog`liqni saqlash vazirligining 2020 yildagi № 363-sonli va 2021 yil 15.02. dagi №31-sonli “O‘zbekiston Respublikasi Sog`liqni saqlash vazirligining tizimidagi tibbiyot muassasalarida yuritiladigan tibbiy hisob hujjatlarni tasdiqlash haqida” buyrug‘i;

O‘zbekiston Respublikasi Sog`liqni saqlash vazirligining 2022-yil 17.01 N16 sonli buyrug`i,

“O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi tizimidagi ambulatoriya-poliklinika muassasalarida yuritiladigan tibbiy hisob xujjat shakllarini takomillashtirish to‘g‘risida”;

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Tibbiyot muassasalari xodimlarini moddiy qo‘llab-quvvatlash hamda rag`batlantirishni kuchaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2022 yil 17 maydagi PF-136-son Farmoni ijrosini ta`minlash to‘g‘risida

O‘zbekiston Respublikasi Sog`liqni saqlash vazirligining 08.09.2017 yildagi № 517-sonli “Toshkent shahar ko‘p tarmoqli markaziy va oilaviy poliklinikalar faoliyatini tashkil etish haqida” buyrug`i;

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-2021 yillarda O‘zR rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi; O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ko‘tarilgan yoshlar ma`naviyatini yuksaltirish va ularning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo‘yicha 5 ta tashabbus loyihasi, 2019 yil;

“Professional ta‘lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo‘srimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 06.09.2019 yildagi Farmoni;

“Dori vositalarni noqonuniy aylanishining oldini olish choralarini kuchaytirish to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 06.09.2019 yildagi Qarori;

“Huquqiy monitoringning zamonaviy mexanizmlari asosida qonun xujjatlari ijrosining samaradorligini oshirish chora tadbirlari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 04.11.2019 yildagi Qarori;

“Reproduktiv yoshdagи ayollar, homiladorlar va bolalarga ko‘rsatiladigan tibbiy yordam sifatini oshirish va ko‘lamini yanada kengaytirish to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 09.11.2019 yildagi Qarori;

“2017-2021-yillarda mamlakatimizni rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi” O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 07.02.2017 yildagi Farmoni;

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ko‘tarilgan yoshlar ma`naviyatini yuksaltirish va ularning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo‘yicha 5 ta tashabbus loyihasi, 2019 y.

1.6.Dastur hajmi. Hozirgi vaqtida oilaviy shifokorlik punktlari, qishloq va shahar oilaviy poliklinikalari, ko‘p tarmoqli markaziy poliklinikalar revmatologlari, terapevtlari va oila shifokorlari uchun .“Bo‘g‘im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari” moduli bo‘yicha mavzuli malaka oshirish davomiyligi 12 kun bo‘lib (72 kredit), bu vaqtida shifokor oilaviy tibbiyotda ishslash uchun kerak bo‘lgan zamonaviy bilim va ko‘nikmalarni egallaydi.

1.7.O‘qish shakli: “Bo‘g‘im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari” moduli bo‘yicha mavzuli

malaka oshirish kursi ishdan to‘liq ajralgan holda o‘tkazilib, ilg`or pedagogik va innovatsion-interfaol ta`lim texnologiyalarini yordamida amalga oshiriladi.

**1.8.Mashg`ulotlarni o‘tish tartibi:** kuniga 6 kredit, haftasiga 36 kreditdan, 8.30 dan 13.20 gacha, 40 daqiqalik tushlik tanaffus va har 2 akademik soatli (80 daqiqa) mashg`ulotdan so‘ng 10 daqiqalik tanaffus. Dasturning umumiy davomiyligi – 72 kredit (2 hafta).

1.9.Malaka oshirishdan so‘ng beriladigan xujjat. “**Bo‘g`im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari**” moduli bo‘yicha mavzuli malaka oshirish kursini tugatib, yakuniy imtihonlarni muvaffaqiyatli topshirgandan so‘ng, unga tegishli namunadagi sertifikat\guvohnoma topshiriladi.

2. REJALASHTIRILAYOTGAN TA`LIM NATIJALARI

2.1.“Bo‘g`im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari” moduli bo‘yicha mavzuli malaka oshirish dasturini egallash natijasida takomillashtirilishi (yangilanishi) lozim bo‘lgan kasbiy kompetentsiyalar ushbu mutaxassislikning malakaviy xarakteristikasiga mos ravishda amalga oshiriladi.

Kasbiy kompetentsiyalar: revmatologik kasalliklarini erta aniqlash, tashhislash, zamonaviy standartlar bilan davolash, samarali oldini olish, maslahat berish, O‘zbekiston Respublikasi Sog`liqni saqlash vazirligi tasdiqlagan va tavsiya etgan standartlar asosida yuqori sifatli tibbiy yordam ko‘rsatish; o‘z faoliyatini jamiyatda qabul qilingan ma`naviy-xuquqiy me`yorlarga ko‘ra yuritish, konfidentsial ma`lumotlar bilan ishlashda shifokorlik etkasi, qonunlar, me`yoriy-xuquqiy talablarga rioya qilish, shifokorlik sirini saqlash.

**“Bo‘g`im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari”** moduli bo‘yicha mavzuli malaka oshirish dasturida tahsil olish davomida olingan ma`lumotlar asosida aholining salomatligini saqlash, revmatologik kasalliklarini erta aniqlash, davolash-profilaktika chora-tadbirlarini rejalashtirish va o‘tkazish, asoratlarni oldini olish, kasalliklarga olib keluvchi xavf omillarini aniqlash va ularni modifikasiyalash, aholida o‘z salomatligini saqlash, sog`lom turmush tarzi va sog`lom oilani shakllantirish bo‘yicha sanitariya-targ`ibot ishlarini olib borish.

3. DASTUR MAZMUNI

3.1.“Bo‘g`im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari” moduli bo‘yicha mavzularning nomi (72 kredit-soat)

№	Mavzular nomi	Kredit	Auditoriya mashg`ulotlari			Attestatsiya	
			Ma`ruza	Amaliy yo‘nalishdagi mashg`ulotlar			
				Amaliy mashg` u-lot	Simulyatsion o‘quv	Seminar	
1	Bo‘g`im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni oilaviy tibbiyot amaliyotida tashhislash va zamonaviy davolash.	6		5			1
2	Revmatik isitma va revmatoid artritlar etiologiyasi, patogenezi, klinik ko‘rinishi, qiyosiy va laborator-asbobiyl tashhislash, asoratlari, profilaktikasi va oilaviy shifokorning zamonaviy standartlar asosida olib borish taktikasi.	6		6			
3	Infektsion artritlar etiologiyasi, patogenezi, klinik ko‘rinishi, asoratlari, zamonaviy davolash, profilaktikasi va oilaviy shifokorning olib borish taktikasi.	6		6			
4	Reaktiv arttritlar etiologiyasi,	6		6			

	patogenezi, klinik ko‘rinishi, asoratlari, profilaktikasi, zamonaviy davolash va oilaviy shifokorning olib borish taktikasi.					
5	Podagra kasalligini etiologiyasi, patogenezi, klinik kechishi, tashhislash va zamonaviy davolash standartlari.	6		6		
6	Bo‘g`imdagi og`riq va artritlar. Son, tizza va tovon bo‘g`imlardagi og`riqlar.	6		6		
7	Bo‘g`imdagi og`riq va artritlar. Osteoartrozlar etiologiyasi, patogenezi va klinik kechishi.	6		6		
8	Bo‘yin, orqa va beldagi og`riqlar. Umurtqa pog`ona kasalliklardagi qiyosiy tashhislash: osteoartroz, osteoxondroz, spondilez.	6		6		
9	Bo‘yin, orqa va beldagi og`riqlar. Umurtqa pog`ona kasalliklardagi tashhislash, zamonaviy davolash va oilaviy shifokorning taktikasi.	6		6		
10	Biriktiruvchi to‘qima tizimli kasallliklarini (BTTK) qiyosiy tashhislash: tizimli qizil bo‘richa va sklerodermiya.	6		6		

11	Biriktiruvchi to‘qima tizimli kasalliliklarini (BTTK) qiyosiy tashhislash: dermatomiozitlar va tizimli vaskulitlar.	6		6			
12	Osteoporozlar. Etiologiyasi, klinik turlari, kechishi, tashhislash va zamonaviy davolash.	6		5			1
	JAMI	72		70			2

3.2. Simulyatsion kurs (tibbiy trening) kurs mazmuni

№	Simulyatsiya uchun maxsus anjomlar	O‘shni o‘tkazish joyi	Shakllanadigan kasbiy ko‘nikmalar
	Nafas olish auskultatsiyasi modeli M-81 S Yurak auskultatsiyasi modeli Ko‘krak tekshiruvi trenajeri Erkaklarda siydik qopi kateterizatsiyasi trenajeri Ayollarda siydik qopi kateterizatsiyasi trenajeri Jonlantirish trenajeri Pikfluometr	Toshkent tibbiyot akademiyasining simulyatsion o‘qitish markazi	Ichki a`zolar palpatsiyasi Ichki a`zolar perkussiyasi Ichki a`zolar auskultatsiyasi EKG-monitoring Yurak-o‘pka reanimatsiyasi Siydik qopi kateterizatsiyasi Bo‘g`im punktsiyasi Rektal tekshiruv ko‘krak bezlari palpatsiyasi Oftalmoskopiya

3.2.1.“Bo‘g`im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari” o‘quv moduli:

a)o‘quv moduliga 72 kredit ajratilgan;

b) tinglovchida kasbiy kompetentsiyaning shakllanishini ta`minlovchi bilim, ko‘nikmalar:

- **o‘quv moduli yakunida tinglovchi bilish lozim:**

- ambulatoriya-poliklinika muassasalarida yuritiladigan me`yoriy va tibbiy hisob hujjatlari mohiyati;
- suyak-mushak bo‘g`im tizimi kasalliklarning dolzarb muammolar;
- keng tarqalgan suyak-mushak tizimi kasalliklarini tashxislash va davolashda yangi zamonaviy texnologiyalar;
- suyak-mushak bo‘g`im tizimi keng tarqalgan kasalliklarini oldini olish\profilaktikasining asosiy usullari, turlarini va tamoyillari;
- salomatlik kontseptsiysi va targ`iboti tamoyillari;
- suyak-mushak bo‘g`im tizimi kasalliklarda dalillarga asoslangan tibbiyot tamoyillari;
- suyak-mushak bo‘g`im tizimi kasalliklarining epidemiologik ma`lumotlari, etiologik omillari va xavf omillari, zamonaviy patogenez, tasnifi, tashxislash usullari, shu jumladan, erta aniqlash, turli bosqichlarda davolash usullari, birlamchi va ikkilamchi profilaktikasi;

- **o‘quv moduli yakunida tinglovchi bajara olishi lozim:**

- ambulatoriya-poliklinika muassasalari me`yoriy va tibbiy hisob hujjatlarni to‘g`ri yuritish;
- bemorlardan yuqori malakali so‘rab-surishtirish;
- bemorlarni fizikal tekshiruvini yuqori darajada o‘tkazish;
- suyak-mushak bo‘g`im tizimi kasalliklarda bemorni oilaviy tibbiyotda asosiy tashxislash-davolash chora-tadbirlarini aniqlash;
- o‘z malakaviy xarakteristikasi doirasida suyak-mushak bo‘g`im tizimi kasalliklarini tashxislash va davolash muolajalarini mustaqil o‘tkazish;
- oilaviy tibbiyotda o‘tkaziladigan qo‘srimcha tekshiruvlar natijalarini tahlil qilish;
- oilaviy tibbiyot sharoitida keng tarqalgan suyak-mushak bo‘g`im tizimi kasalliklarini mustaqil, kompleks, individuallashgan xolda o‘tkazish;
- bemorlarda reabilitatsion chora-tadbirlar ishlab chiqish va olib borish;
- bemorlarni o‘z vaqtida maqsadli mutaxassis maslahati, statsionar davoga yo‘llash;
- ilmiy adabiyot va Internetda dalillarga asoslangan tibbiyot eng zamonaviy ma`lumotlarni qidirish, olish va o‘z amaliyotida qo‘llash;
- oilaviy tibbiyotda qo‘llaniladigan asosiy tibbiy xujjatlarni yuritish.

v) **o‘quv moduli mazmuni:**

1-sonli mavzu:

**Bo‘g`im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni oilaviy tibbiyot amaliyotida tashhislash va zamonaviy davolash.** Bo‘g`imdagи yallig`lanish va og`riqlari bor bemorlardan anamnez yig`ish va ob`ektiv ko`rik o‘tkazish xususiyatlari. Bo‘g`imdagи og`riqlar va artritlarning qiyosiy tashxislash. Elka va qo‘ldagi og`riqlar. Karpal tunnel sindromi.

2-sonli mavzu:

Revmatik isitma va revmatoid artritlar etiologiyasi, patogenezi, klinik ko‘rinishi, qiyosiy va laborator-asbobiy tashhislash, asoratlari, profilaktikasi va oilaviy shifokorning zamonaviy standartlar asosida olib borish taktikasi. Bolalar va katta yoshdagi bemorlarda revmatik isitma va revmatoid artritlar kechish xususiyatlari.

3-sonli mavzu:

Infektsion artritlar etiologiyasi, patogenezi, klinik ko‘rinishi, asoratlari, zamonaviy davolash, profilaktikasi va oilaviy shifokorning olib borish taktikasi. Revmatik va infektsion artritlarda qiyosiy tashhislash. Bolalar va katta yoshdagi bemorlarda kechish xususiyatlari.

4-sonli mavzu:

Reaktiv arttritlar etiologiyasi, patogenezi, klinik ko‘rinishi, asoratlari, profilaktikasi va oilaviy shifokorning olib borish taktikasi. Reaktiv artritlarni qiyosiy tashhislash.

5-sonli mavzu:

Podagra kasalligini etiologiyasi, patogenezi, klinik kechishi, tashhislash va zamonaviy davolash standartlari. Kasallikni erta aniqlash va uning maxsus profilaktikasi. Psevdopodagra.

6-sonli mavzu:

Bo‘g`imdagи og`riq va artritlar. Son, tizza va tovon bo‘g`imlardagi og`riqlar. Sub`ektiv va ob`ektiv ko‘rish xususiyatlari. Laborator-asbobiy tashhislash. Amaliy ko‘nikmalar. Son, tizza va tovon bo‘g`imlardagi og`riqlar bilan bemorlarni profilaktika va dispanserizatsiyasi.

7-sonli mavzu:

Bo‘g`imdagи og`riq va artritlar. Osteoartrozlar etiologiyasi, patogenezi va klinik kechishi. Osteoartrozlar bilan og`rigan bemorlarning ob`ektiv ko‘rigi, laborator-asbobiy tashhislash va davolash. Bemorlarni profilaktika va dispanserizatsiyasi.

8-sonli mavzu:

Bo‘yin, orqa va beldagi og`riqlar. Umurtqa pog`ona kasalliklardagi qiyosiy tashhislash: osteoartroz, osteoxondroz, spondilez. Yoshga bog`liq holda bel sohasidagi og`riqlarning sabablari. Xavfli belgilari va bemorlarni ob`ektiv kurish xususiyatlari.

9-sonli mavzu:

Bo‘yin, orqa va beldagi og`riqlar. Umurtqa pog`ona kasalliklardagi tashhislash, zamonaviy davolash va oilaviy shifokorning taktikasi. Bexterev kasalligi

etiologiyasi, patogenezi, klinik ko'rinishi, asoratlari, oilaviy shifokor olib borish taktikasi. Amaliy ko'nikmalar. Bemorlarni ob`ektiv kurish xususiyatlari.

10-sonli mavzu:

Biriktiruvchi to'qima tizimli kasallliklarini (BTTK) qiyosiy tashhislash: tizimli qizil bo'richa va sklerodermiya, etiologiyasi, patogenezi, klinik ko'rinishi, asoratlari, profilaktikasi va oilaviy shifokorning olib borish taktikasi.

11-sonli mavzu:

Biriktiruvchi to'qima tizimli kasallliklarini (BTTK) qiyosiy tashhislash: dermatomiozitlar va tizimli vaskulitlar. Etiologiyasi, patogenezi, klinik ko'rinishi, asoratlari, zamonaviy davolash va oilaviy shifokor olib borish taktikasi. Tor mutaxassislarga yo'llanma berish mezonlari.

12-sonli mavzu:

Osteoporozlar. Etiologiyasi, klinik turlari, kechishi, tashhislash va zamonaviy davolash. Ayollar, erkaklar, bolalar va keksa yoshdagi bemorlarda kechish xususiyatlari. Oilaviy poliklinika va oilaviy shifokor punktlarida olib borish taktika va profilaktikasi.

4.DASTURNI AMALGA OSHIRISHNING TASHKILY-PEDAGOGIK TA`MINOTI

4.1.O'quv bazalari. Mavzuli malaka oshirish endokrin tsikli Toshkent tibbiyot akademiyasining Vrachlar malakasini oshirish kafedrasida amalga oshiriladi. Ushbu kafedraning o'quv bazalari Toshkent shaxrining № 9- va № 16-oilaviy poliklinikalarida joylashgan.

№ 9-sonli oilaviy poliklinika Toshkent shaxrining Mirzo Ulugbek tumanida joylashgan bo'lib, 39250 aholiga xizmat ko'rsatadi, 2650 kv.m maydonga ega va 1 smenada 180 ta bemor qabuliga mo'ljallangan. № 16-sonli oilaviy poliklinika Toshkent shaxrining Olmazor tumanida joylashgan bo'lib, 35720 ta aholiga xizmat ko'rsatadi, 7156 kv.m maydonga ega va 1 smenada 320 ta bemor qabuliga mo'ljallangan.

Har ikkala o'quv bazasi o'quv jarayoni amalga oshirish uchun kerak bo'lgan jixozlar, xamda mulyajlar, kompyuterlar, prorektor, doska, flipchartlar, kutubxonalar, xirurgik va ginekologik muolajalar uchun asboblar, elektrokardiograf, pikfloumetr, oftalmo-otoskop, kamerton kabilar bilan ta`minlangan.

Har ikki o'quv bazasidagi auditoriyalar umumiy soni – 10 ta, mebel jihozlari, doskalar, 20 ta kompyuter, 2 ta proektor va boshqa tashkiliy texnika bilan jihozlangan. O'quv auditoriyalaridan tashqari, 2 ta kompyuter xonalari va 2 ta kutubxonalar bor.

Shu bilan birga, har ikkala oilaviy poliklinikalarda rentgen-apparatlar, flyuorografiya, UTT, elektrokardiograflar, klinik va bioximik laboratoriylar bor.

4.2.“Bo‘g`im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari” o‘quv moduli bo‘yicha auditoriya mashg`ulotlarini o‘tkazish uchun zarur jihozlar ro‘yxati:

Modul mavzusi	Mashg`ulotda qo‘llashga tavsiya etilgan o‘quv jihozlari
1-sonli mavzu: Bo‘g`im sindromi bilan kechadigan kasalliklar. Bo‘g`imdagи yallig`lanish va og`riqlari bor bemorlardan anamnez yig`ish va ob`ektiv ko‘rik o‘tkazish xususiyatlari. Bo‘g`imdagи og`riqlar va artritlar. Elka va qo’ldagi og`riqlar. Karpal tunnel sindromi.	Multimediya, o‘quv doskasi, flipchart, markerlar, tonometr, fonendoskop, inson gavdasi mulyaji, inson qo‘li mulyaji, tarozi, bo‘y o‘lhash moslamasi, santimetrlı lenta.
2-sonli mavzu: Revmatoid va revmatik artritlar etiologiyasi, patogenezi, klinik ko‘rinishi, qiyosiy va laborator-asbobiy tashhislash, asoratlari, profilaktikasi va oilaviy shifokorning olib borish taktikasi. Bolalar va katta yoshdagи bemorlarda kechish xususiyatlari.	Multimediya, o‘quv doskasi, flipchart, markerlar, tonometr, fonendoskop, inson gavdasi mulyaji, oftalmoskop, otoskop, rinoskop, elektrokardiograf, tarozi, bo‘y o‘lhash moslamasi, santimetrlı lenta.
3-sonli mavzu: Revmatik va infektsion artritlarda qiyosiy tashhislash. Bolalar va katta yoshdagи bemorlarda kechish xususiyatlari.	Multimediya, o‘quv doskasi, flipchart, markerlar, tonometr, fonendoskop, inson gavdasi mulyaji, oftalmoskop, otoskop, rinoskop, elektrokardiograf, tarozi, bo‘y o‘lhash moslamasi, santimetrlı lenta.
4-sonli mavzu: Reaktiv artritlar va Reyter kasalligida qiyosiy tashhislash. Bolalar va keksa yoshdagи bemorlarda kechish xususiyatlari.	Multimediya, o‘quv doskasi, flipchart, markerlar, tonometr, fonendoskop inson gavdasi mulyaji, elektrokardiograf, otoskop, rinoskop, tarozi, bo‘y o‘lhash moslamasi, santimetrlı lenta
5-sonli mavzu: Podagra kasalligini etiologiyasi, patogenezi, klinik kechishi, tashhislash va zamonaviy davolash standartlari. Kasallikni erta aniqlash va uning maxsus profilaktikasi. Pseudopodagra.	Multimediya, o‘quv doskasi, flipchart, markerlar, tonometr, fonendoskop inson gavdasi mulyaji, inson qo‘li mulyaji, otoskop, tarozi, bo‘y o‘lhash moslamasi, santimetrlı lenta.
6-sonli mavzu: Bo‘g`imdagи og`riq va	Multimediya, o‘quv doskasi, flipchart,

artritlar. Son, tizza va tovon bo‘g`imlardagi og`riqlar. Sub`ektiv va ob`ektiv ko’rish xususiyatlari. Laborator-asbobiylash. Amaliy ko‘nikmalar. Son, tizza va tovon bo‘g`imlardagi og`riqlar bilan bemorlarni profilaktika va dispanserizatsiyasi.	markerlar, tonometr, fonendoskop inson gavdasi mulyaji, inson qo‘li mulyaji, otoskop, tarozi, bo‘y o‘lchash moslamasi, santimetrlı lenta.
7-sonli mavzu: Bo‘g`imdagi og`riq va artritlar. Osteoartroz va osteoartritlar etiologiyasi, patogenezi va klinik kechishi. Osteoartroz va osteoartritlar bilan og`rigan bemorlarning ob`ektiv ko‘rigi, laborator-asbobiylash. Amaliy ko‘nikmalar. Bemorlarni profilaktika va dispanserizatsiyasi.	Multimediya, o‘quv doskasi, flipchart, markerlar, tonometr, fonendoskop, inson gavdasi mulyaji, oftalmoskop, elektrokardiograf, tarozi, bo‘y o‘lchash moslamasi, santimetrlı lenta.
8-sonli mavzu: Bo‘yin, orqa va beldagi og`riqlar. Umurtqa pog`ona kasalliklardagi qiyosiy tashhislash: osteoartroz, osteoxondroz, spondilez. Yoshga bog`liq holda bel sohasidagi og`riqlarning sabablari. Xavfli belgilar. Bemorlarni ob`ektiv kurish xususiyatlari.	Multimediya, o‘quv doskasi, flipchart, markerlar, tonometr, fonendoskop, nevrologik bolg`acha, inson gavdasi mulyaji, tarozi, bo‘y o‘lchash moslamasi, santimetrlı lenta.
9-sonli mavzu: Bo‘yin, orqa va beldagi og`riqlar. Umurtqa pog`ona kasalliklardagi tashhislash va oilaviy shifokorning taktikasi: Bexterev kasalligi. Amaliy ko‘nikmalar. Bemorlarni ob`ektiv kurish xususiyatlari.	Multimediya, o‘quv doskasi, flipchart, markerlar, tonometr, fonendoskop, nevrologik bolg`acha, inson gavdasi mulyaji, oftalmoskop, elektrokardiograf, tarozi, bo‘y o‘lchash moslamasi, santimetrlı lenta.
10-sonli mavzu: Biriktiruvchi to‘qima tizimli kasallliklarini (BTTK) qiyosiy tashhislash: tizimli qizil yugurdak va sklerodermiya. Oilaviy shifokorning taktikasi. Bolalar va keksa yoshdagи bemorlarda kechish xususiyatlari.	Multimediya, o‘quv doskasi, flipchart, markerlar, tonometr, fonendoskop, inson gavdasi mulyaji, oftalmoskop, otoskop, rinoskop, elektrokardiograf, tarozi, bo‘y o‘lchash moslamasi, santimetrlı lenta.
11-sonli mavzu: Biriktiruvchi to‘qima tizimli kasallliklarini (BTTK) qiyosiy tashhislash: dermatomiozitlar va tizimli vaskulitlar. Oilaviy shifokorning taktikasi. Bolalar va keksa yoshdagи bemorlarda kechish xususiyatlari.	Multimediya, o‘quv doskasi, flipchart, markerlar, tonometr, fonendoskop, inson gavdasi mulyaji, bolalar mulyaji, oftalmoskop, otoskop, rinoskop, elektrokardiograf, tarozi, bo‘y o‘lchash moslamasi, santimetrlı lenta.
12-sonli mavzu: Osteoporozlar.	Multimediya, o‘quv doskasi, flipchart,

Etiologiyasi, klinik turlari, kechishi, tashhislash va davolash. Ayollar, erkaklar, bolalar va keksa yoshdagi bemorlarda kechish xususiyatlari. Oilaviy poliklinika va oilaviy shifokor punktlarida olib orish taktika va profilaktikasi.	markerlar, tonometr, fonendoskop, inson gavdasi mulyaji, bolalar mulyaji, tarozi, bo'y o'lhash moslamasi, santimetrlı lenta.
---	--

4.3. Adabiyotlar ro'yxati:

4.3.1.Qonunchilik va me'yoriy-huquqiy xujjatlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta`lim to'g`risidagi qonuni";
  - 2.Sog`lijni saqlash xodimlari malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash tizimi faoliyatini tashkil etish va boshqarishga qo'yiladigan davlat talablari;
  3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 5.05.2017 yildagi "O'zbekiston Respublikasida tibbiy ta`lim tizimini yanada isloh qilish chora-tadbirlari to'g`risida"gi PQ-2956-sون qarori;
  4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 7.12.2018 yildagi № 5590-sonli "O'zbekiston Respublikasi sog`lijni saqlash tizimini tubdan takomillashtirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g`risida"gi Farmoni;
  - 5.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 06.05.2019 yildagi PQ-4310, "Tibbiyot va Farmasevtika ta'limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g`risida" qarori,
  - 6.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 07.04.2020 yildagi PQ-4666, "Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzlusiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora tadbirlari to'g`risida" qarori
  7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 27.09.2017 yildagi № 769-sonli "Tibbiy kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g`risida"gi qarori;
  8. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 13.09.2017 yildagi № 718-sonli "Birlamchi tibbiy-sanitariya yordami muassasalarida tibbiy xizmatlar sifatini yaxshilashga, o'tkazilayotgan profilaktika tadbirlarining samaradorligi uchun mas'uliyatni oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g`risida",
  9. O'zbekiston Respublikasi Sog`lijni saqlash vazirligining 2020-yil 15.06. N160 Buyrug'i "Tibbiy-sanitariya va farmasevtika kadrlarining uzlusiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish bo'yicha meyoriy hujatlarni yanada takomillashtirish to g`risida",
  10. O'zbekiston Respublikasi Sog`lijni saqlash vazirligining 2020 yildagi № 363-sonli va 2021 yil 15.02. dagi №31-sonli "O'zbekiston Respublikasi Sog`lijni saqlash vazirligining tizimidagi tibbiyot muassasalarida yuritiladigan tibbiy hisob hujatlarni tasdiqlash haqida" buyrug'i;
- O'zbekiston Respublikasi Sog`lijni saqlash vazirligining 2022-yil 17.01 N16 sonli buyrug`i,

“O‘zbekiston Respublikasi Sog’liqni saqlash vazirligi tizimidagi ambulatoriya-poliklinika muassasalarida yuritiladigan tibbiy hisob xujjat shakllarini takomillashtirish to‘g‘risida

11.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Tibbiyot muassasalari xodimlarini moddiy qo‘llab-quvvatlash hamda rag`batlantirishni kuchaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2022 yil 17 maydagi PF-136-son Farmoni ijrosini ta`minlash to‘g‘risida

12. O‘zbekiston Respublikasi Sog’liqni saqlash vazirligining 08.09.2017 yildagi № 517-sonli “Toshkent shahar ko‘p tarmoqli markaziy va oilaviy poliklinikalar faoliyatini tashkil etish haqida” buyrug‘i;

13. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-2021 yillarda O‘zR rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi; O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ko‘tarilgan yoshlari ma`naviyatini yuksaltirish va ularning bo‘s sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo‘yicha 5 ta tashabbus loyihasi, 2019 yil;

14.“Professional ta‘lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo‘sishmcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 06.09.2019 yildagi Farmoni;

15. “Dori vositalarni noqonuniy aylanishining oldini olish choralarini kuchaytirish to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 06.09.2019 yildagi Qarori;

16.“Huquqiy monitoringning zamonaviy mexanizmlari asosida qonun xujjalari ijrosining samaradorligini oshirish chora tadbirlari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 04.11.2019 yildagi Qarori;

17.“Reproduktiv yoshdagi ayollar, homiladorlar va bolalarga ko‘rsatiladigan tibbiy yordam sifatini oshirish va ko‘lamini yanada kengaytirish to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 09.11.2019 yildagi Qarori;

18.“2017-2021-yillarda mamlakatimizni rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi” O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 07.02.2017 yildagi Farmoni;

19.O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ko‘tarilgan yoshlari ma`naviyatini yuksaltirish va ularning bo‘s sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo‘yicha 5 ta tashabbus loyihasi, 2019 y.

20. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Professional ta‘lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo‘sishmcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 06.09.2019 yildagi Farmoni;

21. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 7.12.2018 yildagi № 5590-sonli “O‘zR sog’liqni saqlash tizimini tubdan takomillashtirish bo‘yicha kompleks chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Farmoni;

22. O‘zbekiston Respublikasi SSVning 18.09.2017 yildagi №535-sonli “BTSYO muassasalarida profilaktik chora-tadbirlarning samaradorligi uchun mas‘ulligini oshirish choralarini to‘risida” buyrug‘i va boshqa me‘yoriy xujjatlar.

23. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 10 noyabrdagi PQ-4887-son qarori aholining sog‘lom ovqatlanishini ta‘minlash BO‘YICHA qo‘srimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida

24. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.07.2021 y. PQ-5199-son "Sog‘lijni saqlash sohasida ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam ko‘rsatish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi Qarori

25. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 12 noyabrdagi PF-6110-son Farmoni Birlamchi tibbiy-sanitariya yordami muassasalari faoliyatiga mutlaqo yangi mexanizmlarni joriy qilish va sog‘lijni saqlash tizimida olib borilayotgan islohotlar samaradorligini yanada oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida

26. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 7 dekabrdagi PF-5590-son Farmoni 2019-2025 yillarda O‘zbekiston Respublikasining sog‘lijni saqlash tizimini rivojlantirish kontseptsiyasi

27. 2022 yil 18 mart Xalqaro forumlar saroyida Prezident Shavkat Mirziyoev ishtirokida "Tibbiyotdagi islohotlar - inson qadri uchun" mavzusidagi ochiq muloqot

28. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 2 oktyabrdagi PQ-4847-son qarori Sog‘lijni saqlash sohasida Davlat boshqaruvi tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida

29. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 12 noyabrdagi PQ-4891-son qarori Tibbiy profilaktika ishlari samaradorligini yanada oshirish orqali jamoat salomatligini ta‘minlashga oid qo‘srimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida

30. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 12 noyabrdagi PQ-4890-son qarori Sog‘lijni saqlash tizimini tashkil etishning yangi modeli va davlat tibbiy sug‘urtasi mexanizmlarini sirdaryo viloyatida joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida

31. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 25 maydagi PQ-5124-son qarori Sog‘lijni saqlash sohasini kompleks rivojlantirishga doir qo‘srimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida

4.3.2.Dasturda ko‘zda tutilgan mavzular bo‘yicha tavsiya qilinadigan o‘quv-uslubiy hujjatlar va materiallar ro‘yxati

1. Umumiy amaliyot vrachi qo‘llanmasi 2011 y, 1 tom
2. .“Справочник врача общей практики” 2010 у
3. “Ichki kasalliklar “ Gadaev A.G. Toshkent 2014 у.
4. Ichki kasalliklar. Abdigaffar Gadayev. Qayta ishlangan va to‘ldirilgan ikkinchi nashr. Toshkent-2019
5. Terapevtik kasalliklarni klinik bayonnomalari, tashhislash va davolash standartlari. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘lijni saqlash vazirining 2021 yil 30 noyabrdagi 273-sonli buyrug‘iga 13- ilova
6. “Obshaya Vrachebnaya Praktika po Djonu Nobelyu”. Dj.Nobel taxriri ostida. Ingliz tilidan tarjima. – M., Praktika, 2005 y, 1760 bet.

7. Dj.Merta. “Spravochnik vracha obshey praktiki”. “Практика” nashriyot uyi.M., 1998 y. 410 bet.
8. “Общая врачебная практика по Джону Нобелю” М. “Практика” nashriyot uyi, 2005 y. 637 bet.
9. “Umumiy amaliyot vrachlari uchun amaliy ko‘nikmalar to‘plami” A.Gadaev, X.Axmedov. “Muhammadi nashriyoti” Toshkent 2010 y., 126-142 bet.
10. “ Внутренние болезни по Тинсли Р.Харрисону в двух книгах”. Ingliz tilidan tarjima. – M., Praktika, Moskva, 2002 y
11. Shoshilinch tibbiy yordam ko‘rsatish bo‘yicha qo‘llanma (klinik protokollar) 1 jild. “O‘zbekiston” 2019 y., A.M. Xadjibaev., X.A.Akilov, R.N.Akalaev
12. “Неотложная помощь”. S.S.Vyalov. Moskva. AST, 2022 y
- 13.“ Фармакология”. Svistunov A.A. va Tarasov V.V. taxriri ostida, 2018 y., 748 b.“Anatomiya cheloveka”. Atlas. III tomda. Sapin M.R. 2018 y.
14. О.А. Кричевская, Д.В. Горячев, А.В. Смирнов, Ш.Ф. Эрдес. Некоторые методы оценки прогрессирования рентгенологических проявлений ревматоидного артрита // Научно-практическая ревматология, 2007, № 2, с. 56-64.
- 15.И.А. Андианова, О.М. Фоломеева, Ш.Ф. Эрдес. Оценка функционального статуса и определение инвалидности при ревматоидном артрите // Научно-практическая ревматология, 2007, № 2, с. 51-56.
16. Е.Л. Насонов, С.К. Соловьев. Перспективы применения моноклональных антител В-лимфоцитам при воспалительных ревматических заболеваниях // Научно-практическая ревматология, 2007, № 1, с. 4-9.
17. Л.И. Беневоленская. Бивалос – новое поколение препаратов в лечении остеопороза // Научно-практическая ревматология, 2007, № 1, с. 75-78.
18. Н.Г. Гусева. Системная склеродермия; ранняя диагностика и прогноз // Научно-практическая ревматология, 2007, № 1, с. 49-55.
19. Д.Е. Карапеев, Е.Л. Лучихина. Справочник врача-ревматолога. Москва, ГЭОТАР-Медиа, 2021 г.
20. А.Н. Окороков, Н.П. Базеко. Ревматоидный артрит. Медицинская литература. Москва, 2018 г.
21. Посттравматический артрит. Диагностика, лечение и результаты. Под ред. С.К. Таккара, Э.А. Хасенбелера. ГЭОТАР-Медиа, 2023 г.

4.3.3.O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari

- 1.Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. T.: O‘zbekiston, 2017 y.,104 b.
- 2.Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oljanob xalqimiz bilan birga quramiz. T.: O‘zbekiston, 2017 y., 488 b
- 3.Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. T.:2016 y., 56 b.
- 4.Mirziyoev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. Toshkent, O‘zbekiston. 1-tom, 2017 yil, 596 bet

- 5.Mirziyoev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliv bahodir. Toshkent, O'zbekiston. 2-tom, 2018 yil, 512 bet
- 6.Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta`minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zR Konstitutsiyasi qabul qilinganligining 24 yilligiga bag`ishlangan tantanali marosimdag'i ma`ruza. Toshkent, O'zbekiston. 2017 yil, 50 bet
- 7.Karimov I.A. Tarixiy xotira va inson omili – buyuk kelajagimizning garovidir. – T.: O'zbekiston, 2012.
- 8.Karimov I.A. Ona yuritimizning baxtu iqboli va buyuk kelajagi yo'lida xizmat qilish – eng oliv saodatdir. T.:O'zbekiston, 2015.

4.3.4.Internet-resurslar:

1. Internal Medicine Pearls Clay B. Marsh 1993.
2. Handbook of Ambulatory Medicine ed. Philip D. Zieve 1995.
3. Textbook of Internal Medicine Editor-in-Chief William N. Kelley 1997.
4. Textbook of famali Medicine Robert UYU Rakel.David P. Rakel.2016.
5. Textbook of Harrison principles of internal medicine 19th edition. 2015.

5.YAKUNIY ATTESTATSIYA

5.1.Yakuniy attestatsiyaga qo'yiladigan talablar

Yakuniy attestatsiya – tsikl yakunida mutaxassislik bo'yicha nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni tinglovchilar tomonidan o'zlashtirish darajasini baholash usuli bo'lib, tinglovchi tomonidan o'quv reja va dastur asosida o'qitilgan modullar bo'yicha egallangan nazariy va amaliy bilimlar, kasbiy kompetentsiya, klinik fikrlash qobiliyatini rivojlanganlik darjasini, olingen bilimlarni amaliy masalalarni hal qilishda qo'llash mahorati aniqlash va o'qitish samaradorligini baholashni ko'zda tutadi. Xar bir tinglovchi tasdiqlangan o'quv reja va dasturlarga muvofiq yakuniy attestatsiyadan o'tishi shart.

Yakuniy attestatsiya sinov (zachyot) bilan yakunlanadigan mavzuli malaka oshirish kurslarida sinov suhbat, test va amaliy ko'nikmalarni bajarish shaklida o'tkazilib, o'tish bali - 70 ball etib belgilangan.

Yakuniy attestatsiya va boshqa nazorat turlarini o'tkazish tartibi malaka oshirish va qayta tayyorlash ta`lim muassasasi o'quv-uslubiy kengashida muhokama qilingan, tasdiqlangan va ishchi o'quv dasturlarida aniq keltirilgan "Tinglovchilarining kasbiy bilim va ko'nikmalarini baxolash to'g'risidagi NIZOM"da ko'rsatilgan baholash mezonlari asosida bajariladi.

Yakuniy attestatsiya quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

- 1- test sinovi;
- 2- amaliy ko'nikmani baholash;
- 3- yakuniy suhbat (vaziyatli masalalarni echish).

Test sinovi – malaka oshirish mutaxassisligi bo‘yicha kafedrada ishlab chiqilgan test banki asosida o‘tkaziladi. Test sinovi natijalari quyidagicha baholanadi: to‘plangan to‘g`ri javoblar hajmi umumiy test topshiriqlari ulushining 70%i va undan ortig`ini tashkil etganda - “o‘tdi”, 69% va undan kam natijaga erishilganda - “o‘tmadi” deb baholanadi. Tinglovchilarining tayanch bilimlarini aniqlash va yakuniy test sinovini o‘tkazish uchun mazkur malaka oshirish kursi o‘quv dasturi doirasida tuzilgan bir xil test topshiriqlari bankidan foydalaniladi. Tinglovchiga test topshiriqlari bankidan 50 tadan kam bo‘lмаган hajmda test savollari berilishi tavsiya etiladi. Test sinovidan o‘tgan tinglovchilar yakuniy attestatsiyaning amaliy ko‘nikmani baholash bosqichiga qo‘yiladi.

Amaliy ko‘nikmani egallash darajasini baholashda tibbiyat va farmatsevtika kadrlari malakasini oshirish va qayta tayyorlashga qo‘yiladigan amaldagi Davlat talabi va malaka talablari doirasida tinglovchi tomonidan amalga oshirilishi lozim ko‘nikmalar sinovdan o‘tkaziladi. Baholash natijalari “o‘tdi” va “o‘tmadi” deb belgilanadi. Amaliy ko‘nikmalarni bajarish algoritmi bo‘yicha biron bir qadamni noto‘g`ri bajargan yoki bajarmagan tinglovchi yakuniy attestatsiyaning mazkur bosqichidan “o‘tmagan” deb hisoblanadi va keyingi yakuniy suhbat bosqichiga kiritilmaydi.

Yakuniy suhbat bosqichida tinglovchiga har biri 5 ta savoldan iborat 2 ta vaziyatli masala beriladi. Vaziyatli masalalarni echish natijasi mazkur vaziyatli masalada belgilangan savollarga berilgan to‘g`ri javoblar soni asosida shakllantiriladi. Nazoratning ushbu turi berilgan umumiy to‘g`ri javoblar soni 7 ta (70%) va undan ortiq bo‘lganda – “o‘tdi”, 6 ta va undan kam bo‘lgan hollarda – “o‘tmadi” sifatida baholanadi.

**“Bo‘g`im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari” o‘quv moduli test savollari
(to‘g`ri javoblar qalin shrift bilan belgilangan)**

1. Suyaklarni uzlusiz bog`langan turi nima deb ataladi:

- A) sinartroz
- B) amfiartroz
- V) diartroz
- G) sindesmoz
- D) sinxondroz

2. Bursit – bu:

- A) payning yallig`lanishi
- B) pay qinlarining yallig`lanishi**
- V) sinovial sumkaning yallig`lanishi
- G) bo‘g`imning yallig`lanishi
- D) suyak ust qismining (nadkostnitsy) yallig`lanishi.

3. Qaysi kasallik bo‘g`imning o‘tkir artrit bilan boshlanmaydi:

- A) revmatoid artrit kasalligida**
- B) infektsion artrit kasalligida
- V) podagra kasalligida
- G) revmatik isitmalash kasalligida
- D) tizimli qizil yugurdak kasalligida.

4. O‘tkir revmatik isitmalash quyidagi a`zolarni shikastlanishiga olib keladi:

- A) bo‘g`imlarni
- B) miokardni
- V) endokardni
- G) perikardni
- D) xammasi to‘g`ri.**

5. Qaysi kasallikda ertalabki butun tana qotib qolishi kuzatilmaydi:

- A) revmatoid artrit kasalligida
- B) revmatik isitmalash kasalligida**
- V) ankilozlangan spondiloartrit kasalligida
- G) podagra kasalligida
- D) infektsion artrit kasalligida.

6. Qaysi simptomdan tashqari, quyidagi belgilar revmatik poliartritga xos:

- A) bo‘g`imlarni turg`un deformatsiyasi**
- B) “ko’chib yuruvchi” og`riqlar
- V) yirik bo‘g`imlarni zararlanishi
- G) eritrotsit cho‘kish tezligi oshishi
- D) xammasi to‘g`ri.

7. Revmatik isitma kasalligi chaqiruvchi omil:

- A) virus infektsiyasi
- B) streptokokk infektsiyasi**
- V) ichak infektsiyasi
- G) jaroxtat
- D) zamburug` infektsiyasi

8. Revmatik isitma kasalligida patognomonik chaqiruvchi:

- A) β -gemolitik streptokokk**
- B) tillarang streptokok
- V) ichak tyoqchalari
- G) viruslar
- D) zamburug`lar

9. Revmatik isitma kasalligida birlamchi zararlanadi:

- A) miofibrillar
- B) kollagen tolalar**
- V) asosiy modda
- G) teri-qoplamlalar
- D) nerv tolalar

10. Djons asosiy mezonlariga kiradi:

- A) revmatik tugunchalar**
- B) bo`g`imdagи og`riqlar
- V) isitmani ko`tarilishi
- G) bosh og`rishi
- D) qonndagi yallig`lanish o`zgarishlar.

11. Djons asosiy mezonlariga kirmaydi:

- A) bo`g`imdagи og`riqlar**
- B) kardit
- V) xoreya
- G) revmatik tugunchalar
- D) eritema.

12. Revmatik poliartritga xos:

- A) “ko`chib yuruvchi” og`riqlar**
- B) bo`g`imlarni xarakati qiyinlashishi
- V) kasallikni kechishi uzayishi
- G) mayda bo`g`imlar zararlanishi
- D) ertalabki qotib kolish 60 daqiqadan oshishishi.

13. Revmatik isitma kasalligida oqsil fraktsiyalari o`zgaradi:

- A) albumin miqdori kamayadi
- B) α_2 -i γ_2 -globulinlar miqdori ko`payadi**
- V) α_1 - i β -globulinlar miqdori ko`payadi
- G) α_2 -i γ_2 -globulinlar miqdori kamayadi
- D) globulinlar miqdori kamayadi

14. Tugunchali eritema kuzatilmaydi quyidagi kasalliklarda:

- A) sarkoidozda
- B) revmatik isitma kasalligida**
- V) tuberkulezda
- G) a, v to‘g`ri
- D) xammasi to‘g`ri.

15. Geberden va Bushar tugunchalari quyidagi kasalliklarda kuzatiladi:

- A) revmatik isitma kasalligida
- B) osteoartrozda**
- V) podagrada
- G) revmatoid artrit kasalligida
- D) Bexterev kasalligida.

16. Revmatoid artrit kasalligining asosiy mezonlari:

- A) isitmalash, bo‘g`imdagи og`riqlar, “ko‘chib yuruvchi” og`riqlar
- B) yirik bo‘g`imlarni zararlanishi
- V) kardit, poliartrit, xoreya**
- G) revmatik tugunchalar, uzuksimon (koltsevidnaya) eritema
- D) mayda bo‘g`imlar simmetrik zararlanishi, ular xarakati qiyinlashishi va deformatsiyasi.

17. Bo‘g`imni turg`un o‘zgarishiga kirmaydi:

- A) ankiloz
- B) bo‘g`imni rigidligi
- V) kontraktura
- G) bo‘g`im blokadasi**
- D) deformatsiya.

18. “Kapalaksimon” eritema quyidagi kasallikni eng ko‘p uchraydigan belgisidir:

- A) tizimli qizil bo‘richa kasalligini**
- B) o‘tkir revmatik isitmalash kasalligini
- V) revmatoid artrit kasalligini
- G) tizimli sklerodermiya kasalligini
- D) xammasi to‘g`ri.

19. Amiloidoz quyidagi kasallik kechishini asoratlaydi:

- A) tizimli qizil bo‘richa kasalligini
- B) o‘tkir revmatik isitmalash kasalligini
- V) revmatoid artrit kasalligini**
- G) podagra kasalligini
- D) a, b, v to‘g`ri.

20. Xoreya Sidengama quyidagi kasallikni belgisidir (simptomi):

- A) tizimli qizil bo‘richa kasalligini
- B) o‘tkir revmatik isitmalash kasalligini**
- V) revmatoid artrit kasalligini
- G) tizimli slerodermiya kasalligini
- D) xammasi to‘g`ri.

21. Kifoz – umurtqa pog`onaning qishayishi:

- A) oldinga
- B) orqaga**
- V) yon boshka
- G) oldinga va yon boshka
- D) orqaga va yon boshka.

22. Lordoz – umurtqa pog`onaning qishayishi:

- A) oldinga**
- B) orqaga
- V) yon boshka
- G) oldinga va yon boshka
- D) orqaga va yon boshka.

23. Skolioz – umurtqa pog`onaning qishayishi:

- A) oldinga
- B) orqaga
- V) yon boshka**
- G) oldinga va yon boshka
- D) orqaga va yon boshka.

24. Odatda yirik bo‘g`imlar quyidagi xolatlarda zararlanadi:

- A) osteoartrozda
- B) o‘tkir revmatik isitmalashda
- V) revmatoid artrit kasalligida
- G) gonokokk chaqiruvchi artrit kasalligida
- D) a, b, g to‘g`ri.**

25. Uzukli (koltsevaya) eritema – spetsifik belgisidir:

- A) tizimli qizil bo‘richani
- B) o‘tkir revmatik isitmalashni**
- V) revmatoid artrit kasalligini
- G) osteoartrozni
- D) xammasi to‘g`ri.

26. Qaysi xolatdan tashqari, revmatoid artrit kasalligining rentgenologik klassifikasiya bo‘yicha uchinchi bosqichiga to‘g`ri keladi:

- A) osteoporoz, suyak va tog`ay qismlarini shikastlanishi (destruktsiya)**
- B) bo‘g`imlarni deformatsiyasi
- V) ankiloz
- G) xammasi to‘g`ri
- D) xammasi noto‘g`ri.

27. Qaysi belgidan tashqari, revmatoid artrit kasalligi bor bemorlarda quyidagi ko‘rsatgichlar ko’tarilishi mumkin:

- A) eritrotsit cho‘qishining tezligi
- B) S-reakтив oqsil
- V) γ i α_2 -globulinlar
- G) albumin**

D) yallig`lanish o‘tkir sinamalari (ostrofazovye pokazateli vospaleniya)

28. Densiometriya – tashhislash usuli:

A) bo‘g`im yallig`lanishini

B) osteoporozni

V) suyaklar shinishini

G) suyaklar dars ketishini

D) xammasi to‘g`ri.

29. Allergicheskie reaktsii nemedlennogo tipa:

A) krapivnitsa

B) Kvink shishi

V) anafilaktik shok

G) transplantant ko‘chishi

D) a, b, v to‘g`ri.

30. Anafilaktik shokda jadal yordamni vena ichiga quyidagilarni yuborish bilan bosqlanadi:

A) yurak glikozidlari va kordiamindan

B) adrenalin, glyukokortikoid va dimedroldan

V) kaltsiy xlorid va dimedroldan

G) yurak glikozidlari, kaltsiy xlorid va dimedroldan

D) a, v, g to‘g`ri.

31. Keksa yoshdagи bemorlarda sondagi og`riqlar quyidagilar bilan bog`liq bo‘lishi mumkin:

A) son suyagini bo‘yin shinishi (perelomom sheyki bedrennoy kosti)

B) son-chanoq bo‘g`imining osteoartrozi (osteoartrozom tazobedrennogo sustava)

V) saraton kasalliklarni metastazlari bilan (metastazami opuxoley)

G) sinoviitlar bilan

D) tendinitom suxojiliy.

32. Podagra kasalligining diagnostik mezonlari:

A) sinovial suyuqlikda uratlarning kristallari borligi

B) kristall uratlardan iborat tofuslar

V) oyoq bo‘g`imlari birtaraflama zararlanishi va bo‘g`imlarni asimetrik shishishi (asimmetrichnyi otek sustavov i odnostoronnee porajenie sustavov stopry)

G) zararlangan bo‘g`im ustidagi teri-qoplamlalarini qizarishi (giperemiya koji nad porajennym sustavom)

D) birinchi plyusnefalang bo‘g`imini shishi va og`rigi (pripuxanie i bol v pervom plyusnefalangovom sustave).

33. Podagra kasalligida tavsiya qiladigan doridarmonsiz usuli kuyidagilarni o‘z ichiga oladi:

A) o‘tkir jarayonni tinchlantirguncha shikastalangan bo‘g`imlarni tinch xolatda qo‘yish

B) shikastlangan bo‘g`imlarni immobilizatsiyasi

- V) shikastlangan bo‘g`imlar ustiga illiq vannochkalar
G) yog`li go’sht maxsulotlar va alkogol ist`emolini keskin kamaytirish
D) chekishdan voz kechish.

34. Revmatoid artritga xos keladigan to‘g`ri javoblarni belgilang:

- A) eng ko‘p ayollar kasallanadi**
B) kasallik asosida autoimmun jarayon turibti
V) davolash jismoniy mashqlar man etiladi
G) bo‘g`imdagagi og`riqlar mexanik xarakteriga ega
D) osnovu bazisnoy terapii sostavlyayut plakvenil, kuprenil, krizanol.

35. Osteoartroz tavsiflanadi:

- A) modda almashuvining buzilishi fonida kelib chiqadi**
B) 40 yoshdan yosh odamlar bu xastalik bilan kasallanmaydi
V) bo‘g`imlarni deformatsiyasi kuzatiladi
G) ikkilamchi kasallik bo‘lib chiqishi mumkin
D) suzish jarayonni og`irlashtiradi.

36. Bo‘g`im ichiga kortikosteroid yuborish quyidagi xolatlarda ko‘rsatma:

- A) revmatoid artrit kasalligida**
B) osteoartrozda bir marotaba (odnokratno pri osteoartroze)
V) infektsion artritda
G) bursitda
D) jaroxatdan keyingi artritda.

37. Tizimli sklerodermiyaga xos belgilar:

- A) upka zararlanishi**
B) disfagiya
V) Reyno sindromi
G) teri-qoplamlari dag`alanishi
D) bo‘g`imlarni deformatsiyasi.

38. Ankilozlangan spondilitga xos:

- A) Reyta-SHofer sinamasi**
B) umurtqalararo bo‘g`imlarni zararlanishi
V) ertalabki qotib qolish
G) isitmalash
D) sakroileal qo‘shtasini zararlanishi.

39. Osteoartrozga eng xos belgilarni ko‘rsatib bering:

- A) mayda bo‘g`imlarni zararlanishi
B) og`riqlar start xarakteriga ega (startoviy xarakter boli)
V) bo‘g`imlarni uzoq kotib kolishi
G) bo‘g`imni xajmi va deformatsiyasi ko‘payishi
D) aktiv va passiv xarakatlarda krepitatsiya.

40. Tizza bo‘g`imlarni og`riqlarida, mutaxasis maslaxati kerak bo‘lgan xolatlar:

- A) jaroxatdan keyingi gemartroz**
B) menisklarni shikastlanishi
V) giperemiya

- G) tizzani tug`ma chiqishi
D) bo`g`imni nostabilligi.**

41. Elka og`riqlarni sabablari:

- A) umurtqa pog`onasini ko`krak qismining osteoartrozi
B) umurtqa pog`onasini ko`krak qismining osteoxondrozi
V) o`pka saraton kasalligi
G) muskul charchash
D) yurak ishemik kasalligi.

42. 45 yoshdagи erkak kishida oyog`ining bosh barmog`ini bo`g`imida o`tkir artrit xuruji rivojlandi, o`tkir simptomlarni kamayishiga eng samarali dori vositalaridan biri:

- A) allopurinol
B) kolxitsin
V) butadion
G) probenetsid
D) indometatsin.

43. Osteoporoz profilaktikasi samarali quyidagi xolatlarda:

- A) xar xil yoshda
B) 35 yoshdan keyin
V) klimakterik davr bulgandan so`ng
G) klimakterik davr bulgandan so`ng 5 yil o`tishi bilan (cherez 5 let posle nastupleniya klimaktericheskogo perioda)
D) 45 yoshdan so`ng, klimakterik davr 3-4 yil bo`lishidan oldin.

44. Quyidagilar to`g`rimi:

- A) umumrtqa pog`onasi osteoxondrozida og`riq kurak orasida, tosh soxasida bo`lishi mumkin**
B) umumrtqa pog`onasi osteoxondrozida og`riq tananing joylashishi va xarakati bilan bog`liq emas
V) umumrtqa pog`onasi osteoxondrozida og`riq chuqur nafas olganda, oldiga egilganda va uzoq yotish bilan kuchayadi
G) peshob ajralishini buzilishi va oraliq sezuvchanligini pasayishi bilan bel soxasidagi disk churrasi kechadi.

45. Osteoartroz:

- A) bo`g`im tog`aylari yo`qolishi bilan tavsiflanadi (xarakterizuetsya poterey sustavnogo xryasha)**
B) erkaklar o`rtasida eng ko`p tarqalgan
V) anamnezda avj olib boruvchi bo`g`imlarni chiqib ketishi va sinishlar xavf omillar bo`ladi
G) og`riq tinch xolatda susayadi va jismoniy xarakatda kuchayadi
D) doridarmonsiz davo yugurishni o`z ichiga oladi.

46. Tsexda ishlayotgan 25 yoshdagи tikuvchi orqa, kurag orasi va beldagi og`riqlarga shikoyat qildi. Ayollarni liboslarini tikadi va tikuv mashinada kuniga 8 soat davomida ishlaydi. Quyidagilar to`g`rimi:

- A) ish vaqtida noto‘g`ri o’tirib qolish bilan bog`liq emas
- B) ish vaqtida o’tiradigan stul balandligini kamaytirishini tavsiya qilish kerak
- V) og`rigan joylarni massajini tavsiya qilish kerak**
- G) nosteroid yallig`lanishga qarshi dori vositalarni buyurish kerak
- D) buyrak UTTga yuborish kerak.

47. Yuvenil revmatoid artritga to‘g`ri keladi:

- A) revmatolog mutaxasis maslaxatiga muxtoj emas
- B) ilk bor boshlanishi 16 yoshgacham**
- V) faqat monoartrit bilan namoyon bo‘ladi
- G) artrit belgilari 3 va undan ortiq oygacham saqlanadi**
- D) ichki a`zolarni zararlanishi bilan kechmaydi

48. Venalarni varikoz kengayishi bilan bog`liq oyoqdagi og`riqlar:

- A) sababi – ayol jinsi
- B) olib keluvchi omil – xomiladorlik**
- V) ikkilamchi venalarni varikoz kengayishini sababi – tuxumdon saraton kasalligi**
- G) kuchli og`riqlar
- D) bo‘lish mumkin asorat – teri-qoplamlari va teri-osti yog` qavatlarining sklerozi.**

49. Xamma kollagenozlarga xos:

- A) yurak klapanlarini zararlanishi
- B) vaskulitlar**
- V) plevrit, perikardit
- G) artritlar**
- D) immunitetni buzilishi.**

50. Tizimli vaskulitlar:

- A) qon-tomir devorlari yalig`lanishi va nekroz jarayonlari xos**
- B) tizimli vaskulitlar bilan eng ko‘p bolalar kasallanadi**
- V) tugunchali periarteriit asosiy bo‘g`im zararlanishi bilan namoyon bo‘ladi
- G) Sheylen-Genoxa kasalligi qorindagi kuchli og`riq bilan kechadi**
- D) tugunchali periarteriitdagi o‘lim buyrak shikastlanishi bilan bog`liq.

“Bo‘g`im sindromi bilan kechadigan kasalliklarni profilaktikasi, tashxislash va davolash standartlari” o‘quv moduli masalalar:

1-masala:

Umumi amaliyot vrachiga “Revmatoid artrit” kasalligi aniqlangan 58 yoshdagi ayol murojaat qilib keldi, glyukokortikoid terapiyasini olib keladi.

Quyidagi bemorda nimalarni aniqlash kerak oilaviy poliklinikada yoki qishloq vrachlik punktida olib borish uchun?

2-masala:

Umumi amaliyot vrachiga 52 yoshdagi erkak bemor oyog`ini bosh barmog`idagi kuchli og`riqlarga va kechalari og`riqlar sababli uyqusini buzilishiga shikoyatlari

bilan murojaat qilib keldi. Shikoyatlar va laborator tekshiruvlar asosida podagra tashxisi quyildi.

Quyidagi bemorni gospitalizatsiya qilish uchun qaysi ko‘rsatmalar bor?

3-masala:

Oilaviy poliklinika yoki qishloq vrachlik punktidagi umumiyl amaliyat vrachiga keskin susayib ketishi, qo‘l va oyoq mayda bo‘g`imlaridagi og`riqlarga, yuz soxasida va oyoqdagi shishlar xamda tushunarsiz baland isitmalash sindromi bilan (39,8*S) 16 yoshdagi qiz bolani olib kelishdi. Qizni onasi yuzida toshmalar paydo bo‘lishini xam aytди.

Yakuniy tashxis qo‘yish uchun quyidagi bemorga maqsadli laborator-asbobiy tekshiruv rejasini tuzing?

4-masala:

Umumiyl amaliyat vrachi qabuliga tizza va boldir-tovon bo‘g`imlaridagi og`riqlar, isitmani ko‘tarilishi va yurak urib ketishiga 14 yoshdagi usmir murojaat qilib keldi.

Quyidagi bemorda nimalarni aniqlash kerak va qaysi tekshiruv rejaga bemor muxtoj?